

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

1. Quantum sit positum in educatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

cupiditate accensus, arma corripuit, cumque *Hectore*, Priami filio, Trojanorum fortissimo congressus, ipsum interfecit, mortuumque curru aligatum, ter circum Trojæ muros raptavit, ac demum Priamo corpus vendidit. Tandem & ipse in Apollinis templo ex insidiis, à *Paride* sagitta trajectus est, dum conjugium Polyxenes, eiusdem fororis, speraret, & cum *Andromache*, *Hectoris* uxore, de nuptiis tractaret. Sepultus est in *Sigæo*, *Phrygiæ* promontorio.

Ethica.

Multa de hoc heroe commemorat Poëtarum Princeps *Homerus*. Unde & *Cicero* pro *Archia*: Quam multos scriptores rerum suarum Magnus ille *Alexander* secum habuisse dicitur. Atque is, cum in *Sigæo* ad *Achillis* tumultum adstitisset: O fortunate, inquit, adolescens, qui tue virtutis præconem *Homerum* inveneris! *Pindarus* ait, exequiale ei carmen *Musas* cecinisse.

I. (a) Ad virtutis præclara decora maximum *Achilli* præsidium contulit, cum ipsa indoles ad summa quæque nata, tum institutio præstantissimi magistri *Chironis*, qui optimis eum præceptis à puero imbuat, & adolescentem ingenuis artibus ac exercitiis ad laborem induravit, ad scientiam percoluit. De severitate eius disciplina *Ovidius* 1. art.

Phillyrides puerum citharæ præfecit *Achillem*,

Atque animos molli contudit arte feros.

Qui toties socios, toties exterruit hostes,

Creditur annosum pertimuisse senem.

Quas *Hector* sensurus erat, poscente magistro,

Verberibus iussas præbuit ille manus.

Eleganter de eodem recentior Poëta: *Achillem*

Tela *Centaurus* docuit rotare,

Saxa moliri, superare fossas,

Stare *Sperchium*, glaciémque contra, &

Sistere flumen.

Fessus ex silvis quoties redibat,

Censor inspectis rigidus sagittis

Semisæ, sparsum tigridis cruore in

Colla levavit.

Jac. Balde. I. 1. Lyr. Od. 2.

In

(a) Quantum sit possum in educatione.

In eundem Chironem Centaurum, jam cælo receptum, ubi Sagittarii
nomen inter XII. Signa Zodiaci obtinet; alius:

Cur humeris alæ? Quòd mente ad Sidera surgit.

Missile cur telum? Mentis acumen habet.

Cur Equus est partim? Frænis obtemperat Equi.

Cur & Homo? Humanum docta Minerva facit.

Talem igitur magni Reges meruere magistrum,

Quos non esse feras edocet iste *Ferus*.

Plurimum sanè interest, qualis sit puerorum educatio. Si mollis &
fracta: nihil generosum à viro exspectes; Paridem nutriti: si rigidior
& asperior, leonem eduxisti, qualis Achilles erat. *Filii tibi sunt*, inquit
Ecclesiasticus c. 7. *erudi illos, & curva illos à pueritia eorum*. Singula-
res in liberorum institutione fuere Lacones. sive Spartani, apud quos puer,
testante Plutarcho, à quopiam castigatus, si querelam ad patrem detu-
lisset, turpe erat patri, si hoc audito, non iterum filium emendasset. The-
mistocles quoniam adolescens feroci mutabilique ingenio videbatur, mi-
rantibus mutatos mores, dicere solebat, asperos, & indomitos pullos in-
stitutionem. Non rarò enim vel vitium naturæ, vel parentum, corrigit
solertia præceptoris. Theodoricus Rex suos Gothos ad militiam instru-
ens, producite, ait, juvenes vestros in Martiam disciplinam; nam quod
in juventute non discitur, in maturâ ætate nescitur. Cassiod. lib. 1. E-
pist. 24. Et Veget lib. 1. c. 4. Inspicientem, ait, pubertatem ad delectum
cogendam nullus ignorat: non enim tantum celerius, sed etiam perfe-
ctius imbibuntur, quæ discuntur à pueris. Diodorus de Balearicis scribit:
Ita rectè lapides propellunt, ut rarò effugiat ictum appetitus locus.
Quod eis continuo à pueritia usus præbet, à matribus ad id certamen co-
actis: imponunt enim supra erectum lignum panem, signum, quod jactu
petant, neque antè cibum capiunt, quàm panem lapide ejectum pro cibo
sumant. Nicolaus Caussin de regno Dei, dissertat. 13. Certissima res
est, inquit, per vitæ mollitiem omnes ingenii nervos infringi, nec ma-
gnificum quid ab eo exspectandum, quem à teneris calcata indole volu-
ptas subegit. Unde quæso in veterum scriptis tam frequentes de expo-
sititiis infantibus historia: ut de Cyro, de Romulo, de Telepho Hercules
filio, aliisque: qui omnes inter aspera montium & horrida silvarum, inter
humiles casas, duro & rusticano victu adolevere? Ne putemus hoc sorte
tantum contigisse, sed ipsa sæpe destinatione parentum, qui conditionis
suar

suæ ignaros, committebant alendos agrestibus, ut austeris rebus assueti, militiæ labores perferrent alacrius, & à deliciis prorsus abhorrerent. Tamerlanes ille orbis terror, non barbarus, ut plerique fingunt, sed ut auctor vitæ, sapientissimus princeps, cum de orbis domiti victoria rediret, & filiolum inter nutricum ulnas, galero tectum deprehendisset, castigata mulierum mollitie, iussit nudo capite ambulare, nec ullis assuesceri deliciis. Hæc ille. Recentius est, quod de Henrico IV. rege Gallia, cognomento Magno proditur in hunc modum. Antonius Borbonius Navarrae Rex, cum pueros suos omnes molliter, & plus quam regali cura educari iussisset, advertit, doluitque singulos immaturo fato sibi eripi, & regnum denique ad feminas devolvi debere. Interea Joanna regina enixa est puerum Henricum, magno omnium plausu, & congratulatione. Hunc ut immaturæ præriperet morti, noluit inter aulæ delicias, ut alios enutriri, sed ruri apud colonum, communi agrestium puerorum victu educari in campo, bubulci instar pecora agere, sudare, algere, dumque per ætatem licuit, militiæ nomen dari permisit. Atque per hæc tam varia atque ardua rudimenta tantus heros evasit, ut verè corpore & animo *Henricus magnus* extiterit. Engelgrave tom. 2. Dom. 6. post Pascha. Verè Cicero lib. 1. de offic. Maxime hæc ætas à libidinibus est tollenda, in laboribus & patientia animi & corporis exercenda, ut in bellicis & civilibus officiis eorum vigeat industria. In quo genere educationis olim Lacenæ feminæ illustres fuere, quarum vox fuit: *sola nos viros parimus*. Nam quales matres, tales partus, robusti, animosi, strenui. Et quia hic locus illustris est de educatione pueritiæ, pluscula in eam rem adferemus: scribimus enim hæc magnam partem adolescentibus, quos cupimus ad virtutem pariter, & eruditionem institui ab iis, qui nomen moderatoris, & officium gerunt. Verè Ecclesiasticus: *Qui docet filium suum, laudabitur in illo* c. 30. Plinius lib. 31. c. 11. tradit, duos alicubi fontes esse, ex quorum altero bibentes oves, fiant albæ, ex altero nigra: ex utroque varia. Bona institutio candidos, prava improbos facit, miscellanea versipelles. Achilles imperatoris artibus à prima institutione prælusit. Infans duratus est undis stygiis; puerum semifer exercuit. Atque hæc causa fuit, cur Gentiles olim heroum filios recens natos in clypeis ponerent. Theocritus de Hercule & Iphiclo ab Alcmena in clypeo, cunarum loco, collocatis
 Cum ambos fovisset, & lacte replevisset,
 Posuit super scutum æreum, quod Pterelæ
 Amphitryon, pulchram armaturam ademerat interfecto.

Quin

Quin & Lacenæ in clypeo pariebant, auctore Nonno Dionysio lib. 41. Apud Albanos nato masculino militaria munera offerebantur cum verbis: Armeris puer: quia ad bellum, non ad otium venisti. *Crispin.* Omnia hæc in Achillem conveniunt, quem primis ab annis *Severitas* in sinum, *Disciplina* in ulnas, *Mars* in clypeum, *Pallas* in galeam excepit. Cavendum tamen est, ne Parentes & præceptores, qui secundum illos sunt parentes proximi, sint usquequaque, semperque duri, immites & asperi; sed filiis ac discipulis frequentius gratiam parvorum delictorum faciant, eaque se videre dissimulent, suam sibi adolescentiam, illamque ad offensiones nimis proclivem ætatem, ante oculos statuentes. Cum autem ad reprehensionem veniendum, imitentur medicos, qui amaris dulcia miscentes, aditum sibi ad agrorum utilitatem aperiunt: Sic ipsi objurgationum severitatem lenitate quadam moderentur, atque temperent, & aliquando habenas suorum laxent, aliquando adducant. Sæpius animum liberalem plagæ servilem, fractumque efficiunt. Frœnorum jam patienes equi, si sæpius verberentur, contumaces, pavidique redduntur; blanda manu atrectati, generosi & audaces efficiuntur. Asini, abjectissimæ pecudes, fustibus, & flagellis impelluntur. Nihilominus gravissimum Divinæ Scripturæ oraculum est, pueros verberibus multandos, asserentis. Unde illustres in eam rem loct. *Qui diligit filium, assiduat. Illi flagella; ut lateat in novissimo suo.* Eccl. 30. Nam ictus sapiet. Et v. 8. *Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps.* id est, contumax, intractabilis, in omne flagitium pronus. Et v. 12. *Curva cervicem eius in juventute, & tunde latera eius, dum infans est, ne forte induret, & non credat tibi, & erit dolor anima tua.* Malleatione formatur aurum, tusione lapides, percussione refractaria puerorum natura. Curvanda cervix tenera, ne robustior debeat frangi: principiis antevertendum. Consonat Salomon Prov. 13. *Qui parcit virga, odit filium.* Causam horum dictorum subdit idem Prov. 22. *Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplina fugabit eam.* Stultitia hæc, est puerilis levitas, petulantia, ruditas, imprudentia, inexperientia, inconstantia, concupiscentia: hæc enim colligata, imò innata sunt puero, qui est quasi animal brutum, quod non ratione, sed sensu agitur, omniæque, quæ videt, concupiscit. Pueris & bestiis, inquit Aristoteles l. 6. 13. naturales insunt habitus, sed sine intellectu & mente; *noxii esse apparent;* quare verberibus, virga vel baculo à stultis suis cupiditatibus sunt arcendi. Ubi notanda verba: *virga disciplina, ut intelligas moderatam castigationem adhibendam: disciplina, non ira.* Nam magnopere

gnopere cavendum, ne irati quemquam multemus; male moderatur juventutem, qui verberando voluptatem sentit, omnemque culpam capitalem facit. Ingenuus adolescentulus blandius corrigendus: alternis adhibenda collaudationes & increpationes; ut hinc ad pudorem redigatur, inde ad laudem erigatur. Si qui reprehensionibus vel verberationibus magis tanquam saxa indurescant, iis pulsandis supersedendum est. D. Augustinus in libris confess. quod socordior esset in discendo, se vapulasse, idque sibi profuisse narrat. Insuper attendat parens & præceptor, ne peccet in eo, quod in filio aut discipulo reprehendit. Quod Alexander Magnus altero humero elatiore incederet, vitium Leonidis pædagogi fuit, qui humerum dextrum altiùs attollebat sinistro. Id universum in hoc argumento tenendum, quod Atheniensibus oraculum de optimo Reip. statu consulentibus respondit: fore beatam urbem, si puerorum auribus, quod optimum esset, & pretiosissimum appenderetur. *Plur.* Quod intelligendum de salutari doctrina pueris instillanda. De his ornamentis Doctorum sapientissimus: *Audi, fili, disciplinam patris tui; & ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.* Prov. 1. & c. 25. *Inauris aurea, & margaritum fulgens arguit sapientem & aurem obedientem. Gratia, corona, torques, aurium ornamenta gemmae,* symbolum sunt sapientiæ, disciplinæ, docilitatis, observantiæ, quibus adolescens apud Deum, hominesque gratiofus, nobilitatem sibi non sanguine, sed virtute & ingenio comparat. Et quia de Institutione puerilli nobis sermo est, monet Ecclesiasticus, *Qui docet filium, laudabitur in eo,* c. 30. Plato bonam filiorum educationem ponit bonæ Reip. fundamentum. lib. 7. ait: Eius Reipubl. quæ felix esse volet, magistratus in veri Dei, & veri boni cognitione edocetor statim ab infantia, artesque omnes ad eam primariam scientiam ediscendam necessariæ eidem adhuc adolescenti traduntur. Idem lib. 6. de leg. Adolescentiæ recta institutio est publicorum negotiorum maximè serium. Idem in Alcibiade narrat, filios Persarum, cum ad decimum quartum ætatis annum pervenissent, commendatos fuisse curæ regionum pædagogorum, qui ex omnibus Persis seligebantur, ac quatuor erant: Unus sapientissimus, alter iustissimus, tertius temperatissimus, quartus fortissimus. Primus docebat Regis filium, quæ erant cultûs divini: secundus instillabat, ut per omnem vitam esset verax: tertius, ne ulla cupiditate vinci se sineret, sed disceret Rex esse sui, gulæque ac cæteris animi affectibus imperare: quartus intrepidum illum atque impavidum reddebat, ne quando quippiam metuens, servus fieret.

Hæc

Hæc omnia ufus Achillem docebat Chiron, cui plus debuit quàm parenti Peleo: ab hoc enim habuit, ut *homo* effet: ab illo, ut *heros*; & quidem talis, quem tota antiquitas inter fummos Græciæ viros ac Duces celebravit.

II. (b) Cornelius noster in illud Ecelesiastici, c. 25. *Timor DEI super omnia se superposuit.* Id est, super omnia eminent, & hominem, sicut fessor equum, à præcipitio avertit: sicut nauclerus, navim à scopulis vel syrtibus retorquet: sicut speculator significat hostes adesse, atque belandi tempus instare. Addit id ipsum gentiles repræsentârunt per Chironem hippocentaurum, Achillis institutorem seu pædagogum. Talis est Timor DEI. Chironem enim pinxerunt terrificum, & manu arcum tenentem: quia pueri metu & minis à malo coercendi sunt. Rursus Chironem dixere, sibi commissos nutrire medullis leonum ac cervorum: inventorem esse herbaria & medicina: item Astrologum, musicum, immortalem, translatum in cælum, in Zodiaco collocatum, dictumque Sagittarium. Quibus omnibus ostendere voluerunt, per *Timorem Dei* homines evadere audaces & fortes adversus vitia, leonum instar; non sine tamen pavore, qui per cervos indicatur, ne in peccatum ruant. Esse suimet medicos, & habere antidotum contra pravas inclinationes. Esse astrologos, & cælestium rerum memores: musicos quoque concentu virtutum & modulis conscientia pacata intus canentis, denique in cælum transferri propter vitam cum integritate transactam. Ita Cornelius.

III. (c) Achilles peritus fuit artis canendi citharâ. An satis rectè una conveniunt in manu sceptrum & plectrum, ensis & Lyra? Non pauci sunt, qui negent, & inter illos Henricus Magnus, Rex Galliæ, qui dicebat, nihil vetare, quò minùs Regum liberi musicorum audirent acroamata: musicam autem discere, aut fidibus canere volebat; cum præsertim hæc ars nihil iis, præterquam ad amatorias illecebras, sit profutura. Regum propria in pace instrumenta sceptrum esse, & manum justitiæ; in bello gladium: hæc iisdem regiè tractanda; hæc utroque tempore usurpanda prædicabat. Prudentiæ, Justitiæ, Fortitudinis, cæterarumque virtutum temperiem, regiam planè cantilenam esse musicis legum numeris illigatam, quam quisque quadripartitò solus canere possit. Caussin. in symb. l. 5. c. 32. Aliter senserunt, feceruntque longè plurimi, de quibus Tullius 1. Tuscul. Quæst. summam, inquit, eruditionem, & animorum institutionem, longè præclaram, esse in nervorum vocumque cantibus sitam, à Græcis semper ferè creditum est. Hinc legimus Epaminon-

Iii 2

(b) Timor Dei per Chironem significatur. (c) An ars canendi doceat Principem.